

“Zorg dat je er bij bent...” (2013)

Sieth Delhaas

VVAO-Magazine, april 2013

Globalisering is een woord dat voor mij pas echt betekenis kreeg gedurende de rumoerige protesten in september 2000. Protesten tegen mondiaal kapitalisme, voortkomend uit de overtuiging dat multinationale bedrijven de macht hebben, dat volksvertegenwoordigers niet naar je luisteren, dat multinationals eenenvijftig van de honderd grootste economieën in handen hebben en er slechts negenenveertig worden gevormd door nationale staten.

Die maand vergaderden het Internationaal Monetaire Fonds (IMF) en de Wereldbank in Praag. ‘Zorg dat je erbij bent...’, luidde de boodschap die vooraf razendsnel per internet door de wereld ging. Hij was gericht aan oud-strijders van voorgaande demonstraties in steden als Seattle (november 1999), Melbourne, Londen en vele andere. Demonstraties gericht tegen vertegenwoordigers van het kapitalisme. De demonstranten kwamen deze keer naar Praag.

Globalisering is voor mij tegelijkertijd verbonden met de in die tijd nog zeer jeugdige Britse econome Noreena Hertz (1967) en haar boek *De stille overname*. Terwijl ik tijdens de anti-globaliseringsdemonstraties nog spijtig naar mijn tv-scherm staarde, mezelf ervan overtuigend dat ik daar aanwezig had moeten zijn, leerde ik door het boek van de jonge professor, adjunct-directeur van de universiteit van Cambridge en actievoerster, anders naar het woord te kijken.

Nieuwe economische visie

Ik begon haar boek te lezen samen met een vrouw die toen al veertien jaar een weduwenproject in Kenia begeleidde. In haar theologiestudie tijdens de jaren tachtig had ze veel over economie geleerd. Een vorm van economie die haaks stond op het toen opkomende wereldwijde kapitalisme. Het oude kapitalisme is erop gericht om zo veel mogelijk belemmeringen voor de wereldwijde vrijhandel weg te nemen. In die globalisering van vrijhandel is het de bedoeling dat kapitaalstromen en hun bewegingsvrijheid voorop staan. Die globalisering trekt zich niets aan van wat kapitaalstromen met mensen doen die voor hun voedsel, werk, onderkomen en scholing van hun kinderen, van geldstromen

afhankelijk zijn (Stiglitz). Mijn leesmaatje probeerde al jaren vanuit een nieuwe economische visie Keniaanse weduwen vanuit hun armoede op eigen benen te zetten.

Wereldwijd bleef het geweld dat gepaard ging met de anti-globaliseringsdemonstraties, voor degenen die zich verwant voelden met de beweging, een doorn in het oog.

Waarom ik me verwant voelde met de demonstranten? Omdat ik al meer dan een decennium het gevoel had dat de vrouwenbeweging waarin ik mij vanaf de jaren zeventig bewoog, hoegenaamd geen of in elk geval te weinig stelling nam tegenover het om zich heen grijpende wereldkapitalisme.

Vanuit die onvrede besloot ik in 2007 een onderzoek te beginnen naar het Keniaanse weduwenproject dat ik vanaf 1988 volgde. Daar groeide een vorm van economische ontwikkeling en zelfstandigheid van de honderden weduwen met hun kinderen. Zij lieten, in samenwerking met de donateurs en de vrijwilligers in Nederland, mogelijkheden zien van een andere globalisering. Een globalisering waarin mensen zich elkaars bestaan en ontwikkeling aantrekken. Een globalisering waarin de humane kant van het verschijnsel uitgangspunt is.

Weduwenproject

Het specifieke van het project is dat jonge weduwen, als ze weigeren zich te laten vererven aan een zwager, zoals de Luo traditie voorschrijft, door hun schoonfamilies worden verstoten.

Tijdens dat onderzoek deed ik een belangrijke ontdekking. In 2008 interviewde ik een jonge kokkin van het guesthouse. Zij werkte als gehuwde vrouw voor het weduwenproject. Het guesthouse moest een gediplomeerde kokkin aanstellen. Die was niet te vinden onder de weduwen, want in die afgelegen streek heeft een vrouw zo goed als nooit een beroepsopleiding kunnen volgen. Luo meisjes worden jong uitgehuwelijkt en zijn daarna het bezit van de schoonfamilie die niet in hen investeren. Kinderen baren en op het land van de schoonfamilie werken is haar taak.

Koksopleiding als bruidsschat

Deze kokkin, Elizabeth, nog geen dertig, was moeder van vier kinderen en de derde vrouw van een polygame man. Echter, toen haar vader jaren geleden met de echtgenoot onderhandelde over de bruidsprijs had de vader aan zijn dochter gevraagd (!) wat de dochter voor haar familie als bruidsprijs verlangde. Zij koos niet voor vee, zoals te doen gebruikelijk, zij koos een koksopleiding. Ze wilde werken aan haar eigen toekomst.

Ze ging naar het internaat van de Nederlandse zusters Franciscanessen in Lwak aan de oever van het Victoriameer en haalde haar diploma. Bij het guesthouse verdiende ze haar eigen inkomen.

Ik vroeg haar hoe het kwam dat ze zo goed voor zichzelf kon opkomen. Ze kwam met een veelbelovende uitleg: 'Op de middelbare school vertelden mijn onderwijzers mij dat wij vrouwen in de toekomst evenveel macht zouden hebben als mannen. Als mannen ons dan

zouden mishandelen, konden wij naar de politie gaan en de mannen zouden in de gevangenis komen. Vrouwen zouden gelijke rechten krijgen. Onze onderwijzers hadden gehoord dat dit besloten was op de VN Wereldvrouwenconferentie die dat jaar, in 1995, in Beijing werd gehouden. Ze vertelden ons dat ons leven totaal zou veranderen.'

Ik stond perplex. Ik was toen, in dat jaar in Beijing bij de schaduwconferentie van de vierde WVC. En op dat moment, dertien jaar later, vertelt een jonge Keniaanse vrouw mij wat die conferentie bij haar persoonlijk heeft teweeg heeft gebracht; in het leven van een meisje van zeventien in het Keniaanse achterland. Dat meisje Elizabeth is vanaf die dag in haar afgelegen dorp vanuit de besluiten van de vierde WVC gaan leven.

Schaduwconferentie

De gelijke rechten die Elizabeth waren beloofd, zijn in 2010 met de komst van de nieuwe grondwet in Kenia realiteit geworden. Vrouwen hebben voor de wet gelijke rechten als mannen. De vrouwenorganisaties in haar land die belang hechten aan die rechten, zetten zich ervoor in dat die rechten politiek ook worden gerealiseerd.

International Federation of University Women
Empowering women & girls through lifelong education

Het zijn precies deze rechten, ben ik me sindsdien weer bewust, waarvoor een organisatie als de VVAO – evenals vele anderen vrouwenorganisaties die internationale relaties hebben – zich inzet. De VVAO doet dit via de IFUW (International Federation of University Women). De IFUW heeft een consultatieve status bij de Verenigde Naties. Dat betekent dat de IFUW de VN gevraagd en ongevraagd advies en kritiek kan geven over de positie van vrouwen. Vrouwen wereldwijd. Ook over de positie van vrouwen in Kenia. Van het effect van die brede vertegenwoordiging ben ik in Kenia getuige geweest.